

УДК 81`25

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2026.45.1.39>

**СТРАТЕГІЇ ВІДТВОРЕННЯ АМЕРИКАНСЬКОГО МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ
1980-Х РОКІВ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ
(НА МАТЕРІАЛІ СЕРІАЛУ «ДИВНІ ДИВА»)**

**STRATEGIES FOR REPRODUCING AMERICAN YOUTH SLANG OF THE 1980S
IN UKRAINIAN TRANSLATION
(BASED ON THE TV SERIES STRANGER THINGS)**

Василенко І.Ю.,*orcid.org/0009-0000-1669-3700**викладач кафедри теорії і практики перекладу з англійської мови
Київського національного лінгвістичного університету*

Стаття присвячена дослідженню особливостей перекладу американського молодіжного сленгу та соціолекту 1980-х років українською мовою. Актуальність дослідження зумовлена популярністю ретро-стилістики в сучасній масовій культурі та необхідністю пошуку адекватних засобів відтворення часового й соціального колориту вказаної епохи в перекладі. Об'єктом дослідження є сленгові слова і вирази, що формували лінгвокультурний ландшафт США періоду 1980-х. Матеріалом аналізу обрано популярний серіал Netflix «Дивні дива» (*Stranger Things*), який слугує репрезентативним майданчиком для вивчення підліткового дискурсу того часу, оскільки насичений відсиланнями до поп-культури, елементами молодіжного сленгу, неформальними мовними конструкціями, скороченнями та експресивною лексикою.

У роботі визначено основні лексико-семантичні та прагматичні характеристики американського молодіжного сленгу 1980-х років, окреслено його функції (характерологічну, емоційно-експресивну, ідентифікаційну). Проаналізовано способи перекладу, застосовані в українському варіанті серіалу, зокрема калькування, адаптацію, використання аналогій і транслітерацію. Було розглянуто ефективність застосування кожного з окреслених способів і методів. Особливу увагу приділено проблемі культурної дистанції, часової маркованості сленгових одиниць та способам збереження автентичної мовної атмосфери епохи, адже підлітковий сленг є чутливим до соціальних змін і швидко втрачає актуальність поза своїм історико-культурним контекстом.

Наукова новизна дослідження полягає у формуванні комплексного підходу до перекладу молодіжного сленгу як соціально маркованого мовного явища. Результати дослідження засвідчують, що адекватне відтворення підліткового сленгу потребує поєднання семантичної точності зі збереженням прагматичного ефекту висловлювання, а також урахування норм сучасного українського молодіжного мовлення й комунікативних очікувань цільової аудиторії. Також було окреслено проблему пошуку балансу між частковим «осучасненням» мовлення персонажів і збереженням колориту 1980-х років, що вимагає від перекладача ґрунтового знання американської попкультури та її мовних реалій.

Ключові слова: сленг, перекладацькі трансформації, поп-культура, перекладознавство, проблема перекладу.

This article is devoted to the study of the specifics of translating American youth slang and sociolect of the 1980s into Ukrainian. The relevance of the study is determined by the popularity of retro stylistics in contemporary mass culture and the need to find adequate means of reproducing the temporal and social atmosphere of that era in translation. The object of the study are slang words and expressions that shaped the linguistic and cultural landscape of the United States in the 1980s. The material for analysis is the popular Netflix series *Stranger Things*, which serves as a representative platform for studying the teenage discourse of that time, rich in references to pop culture, elements of youth slang, informal language constructions, abbreviations, and expressive vocabulary.

The article defines the main lexical, semantic, and pragmatic characteristics of American youth slang of the 1980s and outlines its functions (characterological, emotional-expressive, and identificational). The translation methods used in the Ukrainian version of the series are analyzed, in particular calquing, adaptation, the use of analogies, and transliteration. The effectiveness of each of the outlined methods and techniques is examined. Particular attention is paid to the problem of cultural distance, the temporal marking of slang units, and ways of preserving the authentic linguistic atmosphere of the era, since teenage slang is sensitive to social change and quickly loses its relevance outside its historical and cultural context.

The scientific novelty of the study lies in the formation of a comprehensive approach to the translation of youth slang as a socially marked linguistic phenomenon. The results of the study show that adequate reproduction of teenage slang requires a combination of semantic accuracy with preservation of the pragmatic effect of the utterance, as well as consideration of the norms of modern Ukrainian youth speech and the communicative expectations of the target audience. The problem of finding a balance between partially «modernizing» the characters' speech and preserving the flavor of the 1980s was also outlined, which requires the translator to have a thorough knowledge of American pop culture and its linguistic realities.

Key words: slang, translation transformations, pop culture, translation studies, translation problems.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку перекладу особливої ваги набуває не лише адекватність відтворення змісту повідом-

лення оригіналу, а й збереження його стилістичних, культурних та соціолінгвістичних особливостей. Серіал «Дивні дива» (*Stranger Things*)

здобув широку популярність завдяки ретельній реконструкції культурного й мовного середовища США 1980-х років. Одним із ключових елементів цієї стилізації є використання молодіжного сленгу, який допомагає формувати індивідуальне мовлення персонажів і відображає соціокультурні реалії епохи. У серіалі представлено як загальноновживані сленгові одиниці, характерні для американської молоді 1980-х років, так і вузькоспеціалізований сленг – зокрема «геймерський» і науково-фантастичний. Це зумовлює необхідність пошуку ефективних перекладацьких стратегій для їх адекватного відтворення українською мовою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження сленгу як динамічного та актуального соціолінгвального явища перебуває в центрі уваги багатьох сучасних лінгвістів. Науковий інтерес до цієї тематики зумовлений не лише стрімким оновленням лексичного складу мови, а й особливою роллю сленгізмів у процесі міжкультурної комунікації.

Вагомий внесок у вивчення англомовного сленгу здійснили зарубіжні лінгвісти, зокрема Дж. Колман, Т. Далзелл, Е. Партрідж, Е. Маттіелло та інші. Дослідженню сленгу як актуального соціолінгвального явища приділяли увагу такі українські науковці, як Дорда В. О., Зацний Ю. А., Кондратюк Т. М. Науковці підкреслюють, що сленг не лише збагачує мову новими експресивними засобами, але й виконує важливу соціальну функцію – слугує маркером групової належності та засобом самоідентифікації. Вагомий внесок у дослідження цієї проблематики українською здійснили А. Е. Бобровська та О. Г. Гнедкова [1], які проаналізували специфіку перекладу англомовного SMS-сленгу. Молодіжний сленг, зокрема, відображає вікові особливості мовців, їхні цінності, культурні орієнтири та прагнення до мовної автономії. У контексті американської культури 1980-х років сленг набуває додаткового значення як репрезентант епохи, пов'язаний із розвитком попкультури, музики, кінематографа та підліткових субкультур.

Попри ґрунтовну теоретичну базу, питання відтворення американського сленгу 1980-х років в українському перекладі залишається недостатньо вивченим. Специфіка серіалу «Дивні дива» (*Stranger Things*) полягає у поєднанні ретро-сленгу з науково-фантастичним та підлітковим контекстом, що вимагає від перекладача пошуку особливих стратегій для збереження автентичності епохи та конотативного значення одиниць.

Постановка завдання. Мета статті – виявлення та аналіз перекладацьких стратегій, що використовуються для відтворення американського молодіжного сленгу 1980-х років українською мовою. Для реалізації зазначеної мети необхідно розв'язати наступні завдання: 1) систематизувати лексико-семантичні групи сленгізмів, вживаних у серіалі «Дивні дива»; 2) визначити роль соціокультурного контексту 1980-х років у формуванні молодіжного мовлення того часу; 3) проаналізувати основні стратегії перекладу; 4) з'ясувати ступінь збереження емоційного та стилістичного навантаження оригінальних висловів у перекладі; 5) оцінити ефективність використання сучасного українського молодіжного сленгу як інструменту адаптації ретро-лексики.

Виклад основного матеріалу. Мова – це живий організм, що постійно трансформується, миттєво реагуючи на зміни в суспільній свідомості. Одним із найбільш динамічних та водночас дискусійних явищ сучасної лінгвістики є сленг. Будучи невід'ємним елементом повсякденної комунікації, він пронизує всі сфери людського життя: від неформального молодіжного спілкування до професійних середовищ та медіапростору. Особливого значення сленг набуває в сучасному кінематографі, зокрема в телесеріалах. Тут він перетворюється на інструмент створення автентичності: через специфічну лексику автори розкривають соціальний статус, вік, культурний бекграунд персонажів, створюють певну атмосферу обраної епохи. Сленг – «це практично відкрита мовна підсистема ненормативних, стилістично знижених лексико-фразеологічних одиниць, які виконують експресивну, оцінну і ефемістичну функції» [2, с. 200]. Водночас сленг є однією з найцікавіших частин дослідження мови, оскільки він динамічний, емоційно забарвлений і тісно пов'язаний із культурним контекстом.

Матеріалом для аналізу сленгу було обрано серіал «Дивні дива» (*Stranger Things*), створений братами Даффер для платформи Netflix. Події серіалу розгортаються у 1980-х роках у США, що зумовлює використання характерного для того періоду американського молодіжного сленгу. Репліки персонажів містять велику кількість розмовних виразів, жаргонізмів та культурно маркованих одиниць, які часто не мають прямих відповідників в українській мові.

Сленг у мовленні героїв-підлітків не є просто набором лексичних одиниць для обміну інформацією; він виступає потужним інструментом соціально-групової ідентифікації та засобом побудови індивідуального образу. Як зазначає дослідник

Е. Партрідж: «Сленг використовується не лише як засіб самовираження; він репрезентує особистість. Його виникнення та поширення зумовлені радше прагненням індивіда підкреслити власну винятковість через ексцентричність або гротескний гумор» [3, с. 4]. Для персонажів серіалу вживання специфічних сленгізмів стає способом маркування їхньої інакшості в соціумі. Хоча сленг іноді ототожнюють з арго, він є «надбанням відкритих соціальних груп і характеризується стилістичною зниженістю, пейоративністю і не виконує функції утаємниченості» [4, с. 666]. Відповідно, перед перекладачем стоїть завдання зберегти не лише семантику цих висловів, а й їхній ексцентричний характер, що дозволить українському глядачеві ідентифікувати персонажа як представника певної субкультури, зберігаючи унікальний мовленнєвий портрет.

Сленг також є «різновидом соціалекту – соціально маркованої лексики певної суспільної групи (професійної, вікової й ін.) у межах національної мови» [4, с. 666]. Особливу складність при відтворенні американського соціалекту 1980-х років становить переклад емоційно забарвлених одиниць, таких як звертань та інвективної лексики, оскільки «додаткові корективи, які необхідно вносити, стосуються сленгу, а також пестливих або лайливих слів; їхнє надто буквальне відтворення іншою мовою може викликати невідповідну реакцію аудиторії» [5, с. 93].

Бобровська А. Е. і Гнедкова О. Г. визначають основні стратегії перекладу, такі як «калькування, адаптація, використання аналогій і транслітерація, що дозволяють зберігати аутентичність повідомлення, не втрачаючи значення» [1, с. 85]. Переклад сленгу в серіалі потребує від перекладача не лише ґрунтовного володіння мовою, а й глибокого розуміння культурних реалій, історичного тла та прагматичного значення висловлювань.

У межах досліджуваного матеріалу сленг можна поділити на дві основні категорії: загальний молодіжний сленг 1980-х років і геймерський («гківський») сленг.

До першої групи належать лексеми, що виражають емоційну оцінку, захоплення, зневагу або відображають соціальні зв'язки між персонажами. Такі одиниці, як *tubular*, *radical*, *douchebag*, є типовими маркерами підліткової комунікації 1980-х років. Вони функціонують переважно як експресивні інтенсифікатори оцінки та віддзеркалюють неформальний характер спілкування.

Слово *tubular*, яке спершу виникло в серфінговій субкультурі Каліфорнії, у 1980-х роках

набуло ширшого значення «чудовий», «класний». У репліці «*And you're, like, totally tubular*», яку переклали «*А це точно так тонельна*» спостерігаємо спробу формально відтворити фонетичну гру й експресивність оригіналу через алітерацію, однак семантика слова «тонельна» є непрозорою й не має усталеного сленгового значення в українській мові, що ускладнює декодування змісту та нівелює прагматичний ефект компліменту. Натомість інший варіант «*Ти цілком бомбезна*» застосовує функціональний аналог – сучасне українське слово «бомбезна», яке адекватно передає позитивну оцінку і розмовну тональність, хоча й втрачає культурний колорит 1980-х.

Слово *douchebag* має виразне негативно-оцінне забарвлення й позначає неприємну, образливу або огидну людина. У процесі перекладу воно потребує добору культурно релевантного еквівалента із урахуванням віку персонажів та допустимого рівня експресії в українському аудіовізуальному продукті. У репліці «*Dude, we need you, man. That douchebag's killing us. Let's go!*» *douchebag* є пейоративом із виразною емоційно-оцінною конотацією, що передає роздратування й зневагу. У дубляжі серіалу було використано «*Чувак! Ти потрібен. Той дебіл нас взуває! Ходімо!*», де «дебіл» передає образливість «*douchebag*», хоча семантично зміщує акцент із моральної характеристики на інтелектуальну. Натомість субтитри пропонують «*Харингтон. Ти нам потрібен. Цей гад добиває нас. Хутчіш!*». Тут використано слово «гад», яке є стилістично нейтральнішим та менш експресивним, ніж «*douchebag*». Отже, у процесі перекладу молодіжного сленгу дубляж переважно спрямований на збереження розмовної динаміки та соціалектної виразності оригіналу. Натомість субтитрування виявляє тенденцію до часткової нейтралізації сленгових одиниць і зниження експресивності задля лаконічності та зрозумілості, що може зумовлювати певну втрату стилістичного колориту.

З іншого боку, у випадку перекладу репліки «*He's a douchebag of the highest order*» обидва варіанта перекладу демонструють спільну стратегію – семантичне спрощення та зниження соціопрагматичної виразності. Англійський пейоратив *douchebag* має чітку соціальну конотацію й передає не стільки інтелектуальну обмеженість, скільки моральну ницість, самозакоханість або соціальну огидність персонажа. Натомість українські відповідники, використані в перекладі згаданої фрази, а саме «йолоп», «дурень», зміщують акцент у площину саме інтелектуальної неспроможності.

У контексті аналізу позитивно-оцінної лексики уваги заслуговує переклад прикметника *rad* (скорочення від *radical*), що виражає захоплену позитивну оцінку на кшталт «класний», «крутий», «суперовий». Це слово має виразну часову й соціокультурну прив'язку, асоціюючись із підлітковим середовищем та попкультурою тієї епохи. У репліці «*That's a rad shirt, man*» переклад «*Кльова сорочка, чувак!*» демонструє вдалий вибір функціонального аналога «кльова». Однак, як і в інших випадках, історичний колорит саме 1980-х частково нейтралізується, оскільки слово «кльова» сприймається як звичайне сленгове слово, позбавлене характерного ретро-колериту.

Окрему перекладацьку проблему становить слово *wastoid*, етимологічна структура якого базується на поєднанні кореня *waste* (марнувати) та суфікса *-oid*, характерного для науково-фантастичної термінології та зневажливих неологізмів 1980-х років. Воно позначає деградацію особистості або соціальну безперспективність («лузерство»). Перекладацьке рішення використати відповідник «нікчема» передає страх персонажа видатися «порожнім місцем». Проте на стилістичному рівні спостерігається нівелювання субкультурного забарвлення: якщо англіцизм *wastoid* звучить як специфічний підлітковий сленгізм із відтінком самоіронії, то «нікчема» має радше літературно-нормативне звучання. Складність адаптації цього слова зумовлена відсутністю в українській мові продуктивного суфікса, аналогічного *-oid*, який би дозволяв створювати подібні «науково-зневажливі» оніми, що змушує перекладачів обирати стилістично нейтральніші слова.

Наступну групу становлять слова, що виконують функцію ярликів, відображаючи соціальну ієрархію американської школи 1980-х років. Лексеми *mouthbreather*, *nerd*, *freak* виконують функцію маркування «свій/чужий» та сигналізують про соціальний статус персонажа в підлітковому колективі.

Цікавим виступає слово *mouthbreather*. В американському лінгвокультурному просторі воно функціонує як пейоративний сленгізм на позначення інтелектуальної обмеженості, що спирається на стереотипний образ людини з постійно відкритим ротом як маркера «тупості» або примітивності. Оскільки в українській мові буквально відтворення даного виразу не має усталеного ідіоматичного значення, переклад *mouthbreather* вимагає описового перекладу або адаптації з орієнтацією на збереження образливого ефекту. Водночас інший сленгізм – *knucklehead* – репрезентує іронічне звертання до «телепня» або «дур-

ника», що надає мовленню героїв специфічного дитячого забарвлення. У субтитрах відбулася нейтралізація стилістичних відмінностей і злиття цих слів у спільний ряд грубих звертань «дебіл», «ідіот». У дубляжі використано слово «дурбелік», яке передає знижену і не надто агресивну образливість, збурігаючи дитячо-іронічний відтінок. Переклад *knucklehead* як «тупак» також підтримує градацію образ, хоча звучить дещо анахронічно.

У серіалі лексема *nerd* функціонує як соціально маркований молодіжний сленгізм, що позначає людину з високими інтелектуальними здібностями, але соціально незграбну або «непопулярну» в шкільній ієрархії. Залежно від контексту це слово перекладають по-різному (наприклад, «зануда», «ботан»), а його конотація варіюється від відверто зневажливого ярлика до напівіронічного самовизначення.

Другу групу сленгізмів становить специфічна термінологія настільної рольової гри *Dungeons & Dragons*. Для головних героїв-підлітків модель світу стає інструментом осмислення надприродних подій. Такі номінації, як *The Upside Down*, *Demogorgon*, виходять за межі вузькоспеціалізованої термінології та інтегруються в повсякденне мовлення персонажів.

Назва *The Upside Down* позначає альтернативний вимір – буквально «перевернутий догори дригом» світ. Вона слугує метафорою хаосу та небезпеки. В українському перекладі закріпився варіант «Виворіт», де використано калькування. «Виворіт» асоціюється з внутрішньою, прихованою та зазвичай непривабливою стороною речей. Це ідеально передає суть виміру – той самий світ, але «вивернутий» і спотворений. Переклад вийшов лаконічним. Одне слово використовується замість описової конструкції (як-от «Перевернутий світ»), що робить термін живим, він легше входить у мовлення персонажів. Назва *Demogorgon* передається шляхом транслітерації («Демогоргон»). Отже, «гіківський» сленг характеризується високим рівнем культурної специфічності, а його переклад потребує застосування калькування, транслітерації та часткової адаптації, що дає змогу зберегти міжтекстові зв'язки з оригінальною ігровим світом.

Висновки. Підводячи підсумок, можна стверджувати, що сленг у серіалі «Дивні дива» є складним багатошаровим явищем, яке інтегрує мовні маркери 1980-х років, специфічну субкультурну термінологію та соціально марковані сленгізми. Сленг відображає систему цінностей, вікову психологію та соціальну ієрархію підліткового сере-

довища тогочасного типового американського містечка.

Найбільш ефективним методом відтворення сленгу виявилася прагматична адаптація, що дозволяє замінити незнайомі для сучасного українського глядача американські вирази зрозумілими відповідниками. Водночас для перекладу назв містичних істот та локацій доцільним було використання калькування або створення неологізмів, що дозволило зберегти специфічну атмосферу та авторський задум. Головним викликом для пере-

кладача залишається пошук балансу між «осучасненням» мови для кращого сприйняття оповіді нинішнім глядачем та збереженням історичного колориту 1980-х.

Таким чином, успішна репродукція молодіжного мовлення в серіалі «Дивні дива» базується на гнучкому поєднанні калькування, адаптації, використання аналогій і транслітерації. Зрештою, гнучке поєднання різних способів перекладу дозволило передати автентичний «вайб» серіалу, зробивши його зрозумілим для українського глядача.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бобровська А. Е., Гнедкова О. Г. Специфіка перекладу англійського SMS-сленгу українською мовою. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2024. Т. 35 (74), № 6. 6 с. DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.6/14>
2. Голянич М. І., Стефурак Р. І., Бабій І. О. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / за ред. М. І. Голянича. Івано-Франківськ : Сімик, 2011. 272 с.
3. Partridge E. *Slang Today and Yesterday*. London: Routledge & Kegan Paul, 1933. 476 p.
4. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2010. 844 с.
5. Baker M., Saldanha G. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. London: Routledge, 1998. 653 p.
6. Дивні дива. Netflix. URL: <https://www.netflix.com/title/80057281> (дата звернення: 11.02.2026).

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 25.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 07.05.2026